

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Кочарян І.С.

*кандидат економічних наук, доцент,
перший проректор,*

*Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І.К. Карпенка-Карого*

АКТУАЛЬНІСТЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В УПРАВЛІННІ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У Законі України «Про вищу освіту» даються такі визначення поняттям «вища освіта» та «зміст вищої освіти». Вища освіта – освіта, яка здобувається особою у вищому навчальному закладі (ВНЗ) в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого засвоєння змісту освіти, що ґрунтується на повній загальній середній освіті та завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації. Зміст вищої освіти – науково обґрунтована система дидактичного і методично оформленого навчального матеріалу, яка створена з урахуванням суспільних вимог до кадрів з вищою освітою і визначається стандартами вищої освіти для освітньо-кваліфікаційних, освітньо – наукового рівнів із спеціальностей, визначених у відповідних переліках спеціальностей [1].

Сучасний етап політичного та соціально-економічного розвитку, який нерозривно пов'язаний із тенденціями світового розвитку, приєднанням нашої держави до загальноєвропейських процесів, вимагає принципово нових підходів у справі підготовки вищою школою висококваліфікованих кадрів для всіх галузей народного господарства, культури та самої вищої освіти.

Цілком закономірно постала необхідність перебудови і вдосконалення системи управління вищою освітою і спрямування української вищої освіти на досягнення нею сучасного світового рівня.

В роботі [3] проаналізовано різні моделі управління вищим навчальним закладом, зокрема університетом, дається огляд історії розвитку університету як громадського інституту, з моменту виникнення перших європейських вищих учбових закладів до наших днів. Наприклад, болонська модель припускала, що головна мета – підготовка фахівців, паризька, що основну цінність складає наукове зайняття, а підготовка фахівців – другорядне завдання. Надалі вибір однієї з цих цілей в якості пріоритетної зіграв вирішальну роль при визначенні форматів університетського управління. В наполеонівській моделі вищих шкіл вибір однозначно був зроблений на користь навчання, а в гумбольдтівській- на користь досліджень.

У другій половині ХХ століття роль лідера перейшла до американської моделі, що припускала управління університетом по аналогії з комерційним підприємством на основі критерію ефективності.

Найбільш детальний аналіз соціальних функцій університету, здійснення яких забезпечує його стійку громадську підтримку проведено в роботі [5]. Автори виділяють п'ять основних завдань: масова вища освіта на рівні бакалаврата; здійснення наукових досліджень; кадрове самовідтворення наукового співтовариства; підготовка фахівців в сферах, що вимагають високої, спеціалізованої кваліфікації; «культурне визначення ситуації» – по суті, інтелектуальна діяльність.

На сьогодні система управління вищою освітою України перебуває у процесі постійних змін. З одного боку, це потребує вдосконалення механізму державного управління освітою, зокрема розробки принципово нових підходів до форм і методів управління; визначення науково обґрунтованих нормативно-правових аспектів державного регулювання. З іншої сторони, організаційно-економічна структура закладів вищої освіти в умовах глобалізації й інноваційного розвитку вже не відповідає сучасним об'єктивним потребам суспільства, зокрема стає необхідним створення єдиного ефективного інформаційного забезпечення системи вищої освіти.

Удосконалення системи управління вищої освіти потребує обов'язкового покращення планування як основної і складнішої функції управління. Планування – це прогнозування (визначення) параметрів керуемого процесу (або результатів його діяльності) на основі зіставлення інформації про потреби зовнішнього середовища в результатах діяльності цього об'єкта і його можливостей з урахуванням розвитку самого об'єкта, що направлене на досягнення поставленої перед системою мети [2].

Планування, зокрема макроекономічне планування, виконує велику роль, вирішуючи питання про те, якими повинні бути цілі організації, що повинна робити організація і як це робити. Саме за допомогою макроекономічного планування керівництво підприємства прагне встановити основні напрями для прийняття рішень, які забезпечать цей процес як єдине ціле.

Таким чином, сутність макроекономічного планування полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт, а також визначення ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку. Макроекономічне планування є основною ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації цілей підприємства.

Розглядаючи планування у вузькому розумінні, його можна визначити як систематизовану підготовку рішень. Планування, з цієї точки зору, означає системну підготовку до формування майбутнього стану підприємств.

Головний сенс макроекономічного планування полягає у підвищенні ефективності діяльності підприємства шляхом цільової орієнтації та координації всіх процесів, виявлення ризиків і зниження їх рівня, підвищення гнучкості й адаптованості до змін [4].

Аналіз робіт різних авторів довів, що актуальною проблемою розвитку національної економіки є наявність дисбалансу між реальними потребами

ринку праці в фахівцях певної компетентності і пропозицією, що формується вищими навчальними закладами у вигляді випускників ВНЗ. Наслідком цього є існування певних диспропорцій на ринках праці та освітніх послуг, зокрема, перенасиченість фахівцями з вищою освітою за певними напрямками підготовки. Такі проблеми притаманні не тільки Україні та країнам СНД, але й ринкам праці держав Європи, США та інших країн, і тому вважаються глобальними. Основною причиною подібної ситуації в нашій країні є відсутність дієвої системи державного прогнозування та макроекономічного планування потреб ринку праці у певних фахівцях та підготовки спеціалістів ВНЗ, побудованої на єдиних концептуальних засадах.

Дослідження та розробка нових теоретико-методологічних і практичних підходів до макроекономічного планування діяльності вищих навчальних закладів має суттєвий розрив з подібними процесами, спрямованими на підприємства промисловості чи будівництва. Однак, в останні роки інтерес дослідників до розробки методології і науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо планування окремих процесів діяльності ВНЗ суттєво збільшився.

Для України особливої актуальності набувають проблеми задіяння усіх можливих чинників економічного зростання, серед яких чільне місце належить вищій освіті, але в умовах трансформування економіки вища освіта поставлена перед проблемою виживання та самозабезпечення, що в свою чергу призводить до структурних перекосів і невідповідності вищої освіти потребам економіки.

Тому успішна реалізація державної політики в галузі вищої освіти неможлива без удосконалення процесів управління та використання сучасних підходів до макроекономічного планування вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» 2014 р. / Верховна Рада України. – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004.
2. Карлоф Б. Деловая стратегия. – М.: Экономика, 1995.
3. Коннов В. Эволюция моделей университетского управления: от «Studium general» до «предпринимательского университета» / В. Коннов, М. Репина. – М., Россия: МГИМО (У) МИД России, 2015. – (Серия «Международные процессы»). – Т. 13. – № 1. – С. 35-47.
4. Маршрутка Т. О. Проблеми гуманітаризації освіти в Україні при переході до європейських освітніх стандартів / Т. О. Маршрутка / Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти: Матеріали п'яти Ірпінських міжнародних науково – педагогічних читань. – Ірпінь. –2007. – С. 33–36.
5. Parsons T., Platt G. The American university. Cambridge: Harvard University Press, 1973. – 474 с.